

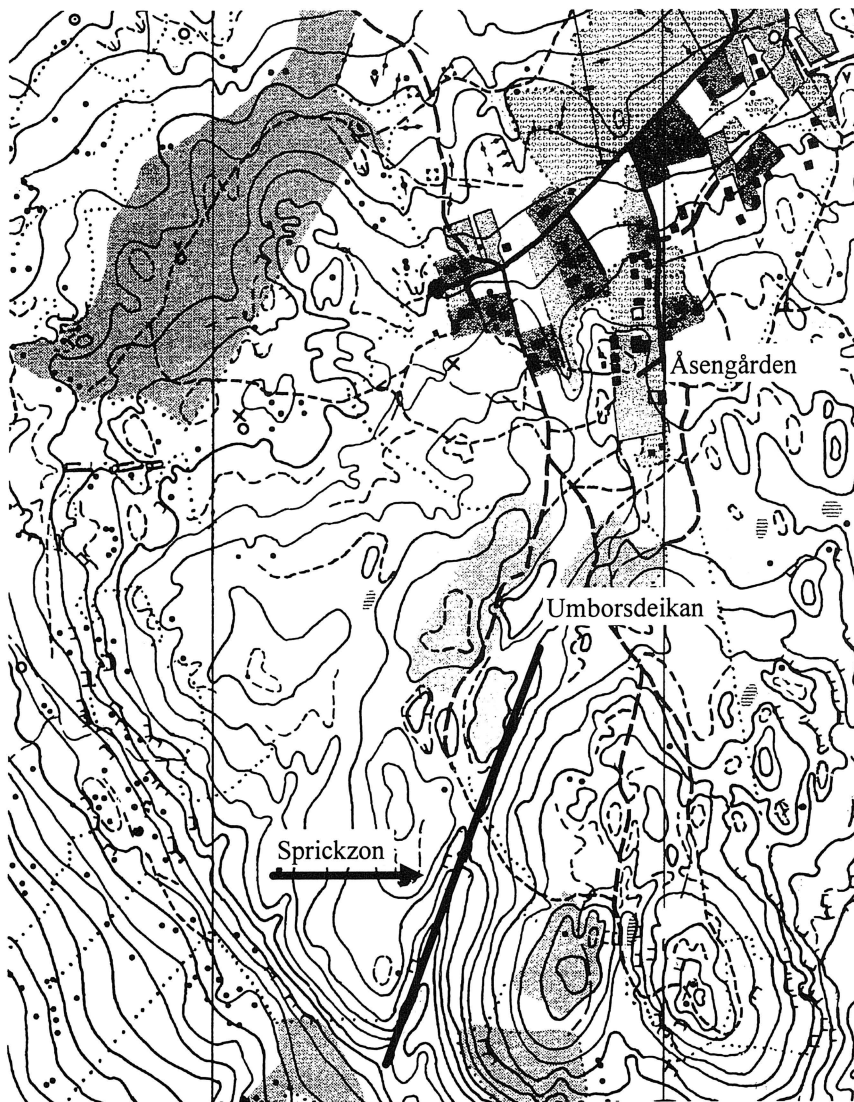
Gullgrav i Åsens fåbodar

Gullgrav sätter gärna fart på fantasin. Funderingarna är många och jag har därför blivit ombedd av Sollerö-Åsens fåbodlag att göra en kort beskrivning av denna geologiska företeelse. Man undrar om platsens historia är lika spännande som namnet antyder. Svaret blir tråkigt nog att om man vill söka guld bör man göra det på andra ställen, eftersom berggrunden här utgöres av en ytterst trivial granit, men den kan trots detta ha varit "gull" värd.

Gullgrav ingår i en mindre sprickzon i berggrunden med en nordnordostlig-sydsydvästlig riktning. Sprickzonen består av dels "Gullgravsravinen", dels norra och södra Umborsdeikan. En sprickzon har uppkommit genom spänningar i berggrunden och sprickorna är i regel relativt ytliga och uppträder ofta gruppvis eller i system.

Bergarten i Gullgrav utgöres av en röd medelkornig Siljansgranit, som till övervägande delen består av kvarts och fältspat samt något glimmer (< 5 %), helt ren från synliga mängder av malmineraler.

Den mänskliga aktivitet som trots allt bedrivits i Gullgrav har sannolikt varit inriktad på framställning av nyttosten som grundstenar o.dy. Graniten är mycket lämplig för sådana ändamål, eftersom den spricker i tre plan och slutprodukten blir kubisk. Man valde sannolikt denna plats, dels på grund av bergartens kvalitet, dels på grund av att det var en sprickzon, där man relativt lätt kunde bearbeta sprickorna och erhålla lämpligt stora block. Dessa fick man sedan finjustera med hjälp av slägga, kilar m.m. Vid Gullgrav finns många skärv som vittnar om detta handarbete.

Kartan visar sprickzonens läge och riktning.

Den östra sidan av sprickzonen. Här syns ett antal lösa block som sannolikt kasserats pga felaktigt styckefall.

Enligt uppgift skall man, senast i början av 1900-talet ha tillverkat grundsten i Åsen till fem gårdar i Bodarna bl.a. Svängård och Karlsgård. Den färdiga grundstenen transporterades alltså ifrån Åsen över Siljans is till Sollerön med häst och släde. Om man betänker att en kubikmeter av denna sten väger 3 ton förstår man lätt att dessa transporter kunde medföra viss oro bland de familjemedlemmar som var kvar hemma på ön.

När man betraktar den gamla tälten inser man att de massor som brutits och forslats bort räcker till mycket fler gårdar än dessa fem på Sollerön. Enligt vissa källor har man visat intresse även från Siljansnäs, och det är väl inte allt för djärvt gissat om man antar att de kan ha använt detta material även i Åsen.

Detalj som visar granitens goda egenskap att spricka i tre plan och bilda kubiska block.

Anledningen till dessa långväga och äventyrliga transporter från Åsen till Sollerön kan sammanfattas på samma sätt som Gösta Lundqvist uttrycker sig i "Gruddbo på Sollerön, en byundersökning" 1938: Påfallande är, att fasta berget mycket sällan är blottat på Sollerön". Detta innebär, med andra ord, att berggrunden ofta är täckt med jord och därför relativt okänd och svåråtkomlig.

Åke Knutz